

Tarık Akan

anne
kafamda
bit var

—

TARIK AKAN
ANNE KAFAMDA
BİT VAR
12 Eylül Anıları

Can Çağdaş

Anne Kafamda Bit Var, Tarık Akan

© 2002, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2002

50. basım: Nisan 2024, İstanbul

Bu kitabın 50. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Editör: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Cevizlik Mah. Hüsreviye Sk. Erşen İş Hanı No:15 Kat:3-38

Bakırköy-İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-3597-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

TARIK AKAN
ANNE KAFAMDA
BİT VAR
12 Eylül Anıları

ANI

♥can

TARIK AKAN, 1949'da İstanbul'da doğdu. Subay babasının görevi nedeniyle Anadolu'da büyüdü. Babası albay rütbesiyle emekli olduğunda Akan, evi geçindirmek için düğün salonunda müdürlük, Ataköy Plajı'nda cankurtaranlık, sandalcılık, bilet karaborsacılığı yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde yüksek makine mühendisliği okurken gündüzleri kâğıt işportacılığı yaptı, geceleri üniversiteye gitti. 1971'de Ses mecmuasının açtığı yarışmaya, "Üçüncü bile gelsem beş bin lira alırım," umuduyla girdi ve birinci seçilerek filmlerde oynamaya başladı. Bu arada gazetecilik öğrenimi gördü. Film tekniği konusunda Ertem Eğilmez, oyunculuk konusunda Vasıf Öngören'den çok şey öğrendi. Başlangıçta romantik jön rollerinin aranan oyuncusu oldu; bu dönemde hafif güldürülerde de rol aldı. 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak, Şerif Gören, Atıf Yılmaz, Yavuz Özkan, Zeki Ökten gibi yönetmenlerin, toplumsal sorunların ağırlıkta olduğu nitelikli filmlerinde oynadı. Bunlar arasında *Maden* (1978), *Pehlivan* (1984), *Sürü* (1978), *Adak* (1979), *Yol* (1982), *Çözümler* (1993), *Yolcu* (1993), *Eylül Fırtınası* (1999), *Hayal Kurma Dersleri* (1999), *Gülüm* (2003) sayılabilir. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde dört kez En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü kazanan Tarık Akan, *Pehlivan*'daki performansı ile da 1985 Berlin Film Şenliği'nde Jüri Özel Ödülü'ne değer görüldü. 1992'de Çağdaş Sinema Sanatçıları Derneği'nin başkanlığına seçildi. Televizyonda *Taşların Sırrı* ve *Antika Talanı* adlı iki dizide oynadı. Uzun süre sinema çalışmalarının yanı sıra eğitimcilik yaptı. *Anne Kafamda Bit Var*, ilk ve tek kitabı. Tarık Akan 2016'da İstanbul'da öldü. Kıymet Coşkun'un hazırladığı *Tarık Akan / Ülkemin Güzel Yüzü* kitabı 2017'de basıldı.

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM: Bir dakika, beni nereye götürüyorsunuz? ...	13
İKİNCİ BÖLÜM: Burası Birinci Şube	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Burası Selimiye	77
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Bir "Yol" hikâyesi.....	103
BEŞİNCİ BÖLÜM: Nerede kalmıştık, burası Selimiye	121
ALTINCI BÖLÜM: Yeniden dışarıdayım.....	133
YEDİNCİ BÖLÜM: Bir şeyler yapmak zamanı	143
SEKİZİNCİ BÖLÜM: Mahkemede	153
ALBÜM	163

Bu kitabın oluşmasında, beni uyararak, destekleyerek, zorlayarak bana yardımları dokunan Şeref Gür, Ahmet Kaçmaz, Hüseyin Baş, Zeki Ökten, Ali Özgentürk, Özdemir İnce, Yusuf Kurçenli, Rutkay Aziz, Can Dünder, Atilla Coşkun, Kıymet Coşkun, Turgay Fişekçi, Alaettin Aksoy, Gültin Kaçmaz, Nurdan Beşergil ve Acun Günay'a teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir dakika, beni nereye
götürüyorsunuz?

“Sana hiçbir şey olmayacak, göreceksin bak. Elini kolunu sallayarak dışarı çıkacaksın.”

Uçak havaalanına yaklaşırken Müjdat (Gezen) beni yatıştırmaya çalışıyordu. Onu duymuyor gibiydim. Tutuklanacak olursam onun neler yapması gerektiğini düşünmeye çalıştım; tanıdık birkaç kişinin adını saydım.

“Onları hemen ara, avukatımı devreye sok,” dedim; bir de bütün gazeteleri aramasını tembihledim.

Pencere kenarında oturuyordum, Müjdat yanımdaydı. Almanya’dan birlikte döndüğümüz kafilenin öbür elemanları da uçaktaydı. Üst üste viski içtiğimi anımsıyorum. Sık sık dışarı bakıyordum. Heyecanlıydım. Yerde beni nelerin beklediğini bilmiyordum. Uçak inişe geçti. Arkama dönüp baktım. Halit (Kıvanç) Abi’yle işaretleşerek selamlaştık. Perran (Kutman), “Güçlü ol, telaşlanma, arkandayız,” anlamında yumruğunu sıkıp öpücük yolladı. *Hürriyet* gazetesi yazı işleri müdürü de bizimle birlikte uçaktaydı.

Durduk. Herkes hareketlendi, ben bir türlü yerimden kalkmak istemiyordum. Gönülsüzce, ağır ağır hareket ediyordum. Müjdat’a döndüm, “Beni götürürlerse bavulumu sen al,” dedim. “Bavulla şubeye gitmek istemiyorum. Yan ceplerinden birinde telefon defterim var, onu yok et.”

Yolcular birer ikişer uçağı terk etti. Çevremdekilere baktım. Halit Abi ile Perran dışındakilerin kaçamak ve korkak

bakışlarıyla karşılaştım. Gözucuyla süzüldüğümü hissediyordum. Suçlayıcı tavırlar ve bakışlar dikkatimi çekti. Öyle telaşlıydım ki daha uçaktan çıkmadan polislerin gelip beni götürceğini sanıyordum.

Korktuğum şimdilik başıma gelmemişti. Uçağa yanaştırılan körüğün içinden yürüdüm, koridorlar geçtim, köşeler döndüm. Sürekli çevreme bakınıyor, sivil polis arıyordum. Şimdi şuradan çıkacak diye bekliyordum, ama yoktu işte. Yanımda Müjdat vardı. O da heyecanlı görünüyordu.

Kuyruğa girmiş insanların ardına eklendim. Bir anda kravatsız, ama takım elbiseli iki kişi dikkatimi çekti. Bana bakıyorlardı. Pasaport kontrolü için benim girdiğim sıranın ucundaki polis kulübesinin yanına geldiler. Oradan da doğrudan bana yöneldiler. Gözlerini üstüme dikmişlerdi. Artık emindim; bunlar sivil polisti. Tüm hareketleri ağır çekim görmeye başladım.

“Tarık Bey, sizi şöyle alalım; pasaportunuzu verin, biz hallederiz...”

Konuşacak halim kalmamıştı. Havaalanının ortasındaki karmaşa ve gürültüde siyah beyaz ve hareketsiz dikiliyordum. Bu manzaradan makasla oyulup çıkarılmış, başka bir deftere yapıştırılmıştım.

Müjdat benimle konuşan polise döndü:

“Bir sorun mu var memur bey?”

Polisler onu duymazdan geldiler, hiçbir şey söylemediler. Pasaport kuyruğu uzuyordu ve birlikte geldiğimiz kafiledekiler sadece bakıyorlardı. Derken polisin sesini yeniden duydum:

“Hakkınızda tutuklama emri var.”

“Hangi nedenle? Ne olmuş ki?”

Soruyu gene Müjdat sormuştu. Polisler bilgi vermemekte kararlı görünüyorlardı; koluma girdiler, kuyruktan çıktık. Beni pasaport kulübelerine sokmayacaklarını anladım. Yürüdük. Yanda, kapısında “Emniyet Odası” yazılı odayı gördüm. Hemen, beni arka taraftan çıkaracaklarını düşündüm. Birden, “Bavullarım var; bavullarımı almalıyım,” deyiverdim.

Bunun üzerine beni pasaport kulübelerinin yanına götürdüler. Bir polis pasaportumu aldı, herkesin önüne geçti, pasaportumu uzattı. Kuyrukta sıra beklememize gerek kalmadan, polisle birlikte salona gittik, bavulların döndüğü yürüyen bandın önünde beklemeye başladık.

Önce pasaportu alan polis, sonra yavaş yavaş yolcular geldiler. Müjdat'ın biraz telaşlı ve şaşkın olduğu dikkatimi çekmişti. Polise bir şeyler daha sordu:

“Tarık'ı nereye götürüyorsunuz?”

“Emir var, başka bir şey bilmiyoruz.”

Gene elde var sıfırdı. Beklemeye koyulduk. Uzunca bir ara geçti. Müjdat dayanamadı:

“İyi ama, nereye götürdüğünüzü de mi bilmiyorsunuz?”

Polis bu kez yanıt verdi, ama önce bizi şöyle bir güzel bekletti. Uzunca bir aradan sonra, “Birinci Şube'ye,” dedi.

Bir koşturmadır gidiyordu; insanlar kendi dertlerinin peşine düşmüşler, ellerinde paketler, çantalar, bavullarla dükânlara giriyor, çıkıyor, görevlilere bir şeyler soruyor, bir yerlere yetişmeye, bir şeyleri kaçırmamaya çalışıyorlardı. Aslında geçip gidenlerin evlerine ya da otellerine varmak dışında hiçbir şey umurlarında değildi. Bazen birileri acıyarak bana bakıyordu ya da belki bana öyle geliyordu.

“Abime söyle, evi boşaltsın,” dedim Müjdat'a.

Demiryol filmi için Ankara Makine Kimya Enstitüsü'nden aldığım fünüye ve kitaplığımıdaki yasaklanmış kitaplar gelmişti aklıma. Silahımı bulmalarını da istemiyoordum.

Müjdat'la sürekli konuşuyorduk. Neler yapılmalıydı? İlk aklımıza gelenler, olasılıklar ve daha bir sürü acele ve heyecan sonucu türeyen düşüncelerdi. Bir ara Müjdat, polise, “Tarık'ın hiçbir suçu yok; *Tercüman* gazetesinin yalan yanlış başlığı yüzünden oluyor bütün bunlar,” dedi.

Sigara üstüne sigara içiyordum.

Bavul bekleme yerinde tanıdık birileri var mı diye bakıyorum, sanatçı arkadaşları görüyorum. Onlar da beni görü-

yorlar. Merak ve dikkatle tanıdık bir yüz aradığım halde bakışlarımızın buluşmasından rahatsız olmuştum. Aradığım neydi bilemiyorum; belki bir tür destek, yüreklendirme, ya da ne bileyim, çıkışta görüşürüz, meraklanma, mesajı. Ama bazılarında, “Tarık Akan tutuklandı!” diye bir ağızdan bağırma isteği var gibiydi.

Bir ara, Müjdat ve Halit Abi’yle birlikte yanımda duran *Hürriyet* gazetesi Yazışleri Müdürü Nezih Demirkent’e döndüm.

“Abi, gazeteniz yazar artık olup biteni; hem bu benim için bir savunma da olur,” dedim.

Böylece *Hürriyet*’in desteğini almış olacaktım.

Yazışleri müdürü rahat görünüyordu. Hiç düşünmeden, “Sen hiç merak etme, gereken her şey yapılacaktır,” dedi.

(Dedi ama, Selimiye’den salıverildiğimde tutuklanma haberim dışında benimle ilgili en ufak bir yazı yayımlanmamış olduğunu öğrendim.)

Bavullar gelmeye başladı. Buradan sonra nereye gideceğimi, beni nelerin beklediğini bilmediğimden, “Bavulum ne kadar geç görünse o kadar iyidir,” diye düşünüyordum. Hoş, zaman kazanmakla elime ne geçeceğini de bilmiyordum ya, gene de artık yönelmiş olduğum belirsizliğe doğru gidişimi geciktirebilmenin peşindeydim. Ama o konuda da şanssızdım işte; bavulum ilk birkaç bavulla birlikte çıkıp gelmişti. Bozuldum. Gözümle izliyordum, yaklaştı, yaklaştı; alayım mı almayayım mı, alayım mı almayayım mı... Almadım. Önümden geçip gitti. Bavulum önümden yedi-sekiz kez geçti. Müjdat kendininkini almış, beni bekliyordu. Bavullarını alan gidiyordu. Bavullar iyice azalmıştı. Müjdat, “Seninki nerede?” dedi. “Çıkmadı mı?”

Ona durumu açıklamak yerine, “bilmiyorum” gibisinden dudak işareti yaptım.

Biraz daha zaman geçti. Yanımdaki polislere döndüm, “Benim bavulumu Müjdat alsın, şubeye bavulla gelmeyeyim,” dedim.

Polisler kabul ettiler. Hemen bavulumu aldım, Müjdat’ın

el arabasına koydum. Ağır ağır, amaçsızca hareket ediyordum, havaalanından ayrılmak istemiyordum. Polis şöyle bir kolumu dürttü. Müjdat, Halit Abi, ben ve polisler hiç konuşmadan dışarı çıktık.

Beni tanıyanlar oluyordu; gülenler, el sallayanlar...

Üstüme bir suçluluk duygusu yapışmıştı, kurtulamıyordum. Suratım asıktı. Gözlerim sürekli tanıdık birilerini arıyordu.

Çıkış kapısında üç sivil polis daha belirmişti. Müjdat'la öpüştük. Gözlerine baktım, ayrıldık. Saat beş buçuğa geliyordu.

Açık mavi, sivil plakalı, kısa burunlu bir minibüse bindim. Kapının karşısına denk gelen yerdeki koltuğa oturdum; şoförün arkasına, cam kenarına. Yanıma pasaport işlemlerimle ilgilenen polis oturmuştu. Bir tanesi en öndeki tek kişilik koltuğa, ellerinde Akrep taşıyan üç-dört polis de arkamdaki koltuklara yerleştiler. İşin ciddiyetini biraz daha hissettim.

Öndeki polis, telsiziyle talimat geçti:

"... numaradan ... numaraya..."

Biraz sonra yanıt geldi:

"Dinlemedeyim."

"Müdürüm, malı aldık, yola çıkıyoruz."

"Anlaşıldı, tamam."

Hareket ettik. Önümüzdeki araba, içindeki dört kişiyle sivil plakalı beyaz bir Renault'ydu. Bir ara arkama baktım; bir Renault da arkamızdan geliyordu. Öyle sıkı bir ablukaya alınmışım ki, neredeyse kendimden kuşkulanaçaktım.

Neden bu kadar güvenlik önlemi aldıklarını çözemedim. Sıkıntı bastı. Sakinleşmek için yinelediğim sözler anlamını yitirmişti, kötümserliğe teslim olmuştum. Gittikçe karamsarlaştım. Londra Asfaltı'na çıktık. Hiç kimse konuşmuyordu. Ben bir şeyler söyledim sonunda; kısa sorular. Yanıtlar da çok kısa oldu. Onlara sigara tuttum. Hepsi aldılar. Havayı biraz yumuşatmak istiyorum; "Ben size iyi davranıyorum, siz de bana iyi davranın," demeye getiriyordum. Olmaz ya, olsun istiyordum.

Tarık Akan, 12 Eylül 1980 Askerî Darbesi'nin hemen ardından, 1981 başlarında Almanya'da yaptığı bir konuşma yüzünden yurda dönüşünde tutuklandı. Tutuklamanın nedeni, bir gazetenin manşete çıkardığı yanlış ve yalan haberdir. Böylece uzun bir yargılama süreci başladı. Siyasi Şube, sorgulamalar, itilip kakılmalar, aşağılanmalar, soğuk hücreler, bitli fareli koğuşlar, sağcılar, solcular, devrimciler, idamlıklar...

Uzun zaman sonra aklanıp serbest kalan Tarık Akan, o günlerin baskılarını, acılarını hiç unutmadı ve yaşadıklarını kâğıda döktü. **Anne Kafamda Bit Var**, o zorlu günlerin bir tutanağı. Bu kitap, Türk sinemasının nitelikli filmlerinde unutulmaz oyunculuklar çıkaran Tarık Akan'ın pek bilinmeyen bir yönünü anlatıyor.

Anne Kafamda Bit Var'da, 12 Eylül dönemindeki yargılanma sürecinin yanı sıra Atıf Yılmaz, Şerif Gören, Zeki Ökten gibi yönetmenler, Burhan Apaydın gibi hukukçular, pek çok tanınmış ad ve olayla ilgili anılar da yer alıyor; Yılmaz Güney cezaevindeyken gizli saklı çekilen **Yol** filminin serüveni de sayfalar arasında...

#onikieylül #türksineması #baskıdönemi #siyasisube
#yilmazgüney

